

POSTANOWIENIE

24 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 czerwca 2025 r. w Warszawie
zażalenia B.S. i T.M.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 7 października 2024 r., I ACa 1870/23,
w sprawie z powództwa T.M.
przeciwko B.S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok;**
- 2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego sądowi, który wyda orzeczenie kończące
postępowanie w sprawie.**

(R.N.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 7 października 2024 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Toruniu z 20 marca 2023 r. i przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania sprawę z powództwa T.M. przeciwko B.S. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną.

Sąd Apelacyjny przyjął, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ powód nie sprecyzował, jakie wierzytelności względem powódki usiłuje chronić przez wytoczenie powództwa w sprawie. Sąd Apelacyjny podkreślił,

że powód dokonał jedynie zsumowania swoich wierzytelności, a od uzyskanego wyniku odjął wartość aktywów pozwanej.

Zażalenia do Sądu Najwyższego wywiodły obie strony postępowania, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. (każda ze stron), a także art. 187 § 1 pkt 1, art. 130 § 1 oraz art. 527 § 1, art. 531 § 1 i art. 193 k.p.c. (powód).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że przyczyną uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji było niedostateczne sprecyzowanie przez powoda wierzytelności, których ochrony dochodzi przez złożenie skargi pauliańskiej. Z wyводу Sądu drugiej instancji wynika jednak, że zarówno podstawa faktyczna, jak i prawna powództwa została wykazana w sposób należyty. Sąd odwoławczy bowiem bez trudu zrekonstruował sposób rozumowania powoda, rozpoznając ogólnie podaną wartość chronionych zobowiązań jako sumę poszczególnych (a zatem dających się określić) wierzytelności, pomniejszoną o konkretną wartość wskazaną przez powoda.

Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie, w szczególności w razie oddalenia powództwa z uwagi na przyjęcie braku legitymacji procesowej po którejś ze stron (por. m.in. postanowienia SN: z 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12; z 6 grudnia 2013 r., I CZ 90/13; z 24 października 2024 r., III CZ 181/24). Żadna z wymienionych sytuacji nie nastąpiła w niniejszej sprawie. Przeciwnie, Sąd Okręgowy prawidłowo zidentyfikował przedmiot sprawy, przesądzający o jej istocie. Przedmiotem tym jest badanie, czy czynność prawna została dokonana z naruszeniem interesów wierzyciela.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że w obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia, ale obejmuje także powinność

merytorycznego rozpoznania sprawy. Zgodnie z art. 382 k.p.c. sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Z tak ukształtowanego zakresu kompetencji sądu drugiej instancji oraz treści art. 386 § 2 i 4 k.p.c. wynika, że postępowanie to, co do zasady, powinno zakończyć się wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie (zob. wyrok SN z 15 czerwca 2023 r., II CSKP 1139/22).

Zatem uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania ma charakter wyjątkowy, a umożliwiających je przesłanki (niezbadania istoty sprawy oraz nieprzeprowadzenia postępowania dowodowego w całości) nie należy interpretować w sposób rozszerzający. Zgodnie zaś z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, poza nieważnością postępowania, nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (zob. postanowienie SN z 6 czerwca 2023 r., II UZ 4/23).

Rozpoznanie istoty sprawy wymaga zawsze prawidłowego zidentyfikowania jej przedmiotu; bez tego zabiegu nie jest możliwe dokonanie oceny żądania pozwu w płaszczyźnie prawa materialnego. Nie jest możliwa zaś ocena tego przedmiotu w sytuacji, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia uniemożliwia prześledzenie rozumowania sądu pierwszej instancji (zob. Postanowienie SN z 29 maja 2025 r., III CZ 57/25).

Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że o nierozpoznaniu istoty sprawy nie świadczy potrzeba poczynienia nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia. Dokonanie przez sąd drugiej instancji odmiennej oceny prawnej i związana z tym potrzeba poczynienia dodatkowych ustaleń faktycznych nie upoważnia do zarzucenia sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a wskazuje jedynie, że zdaniem sądu drugiej instancji istota sprawy nie została rozpoznana prawidłowo.

Jeżeli sąd drugiej instancji odmiennie ocenia fakty, dowody lub ocenę prawną sądu pierwszej instancji, może samodzielnie przeprowadzić uzupełniające postępowanie dowodowe, poczynić ustalenia faktyczne, niezbędne do

rozstrzygnięcia sprawy, oraz dokonać własnej oceny prawnej roszczeń powoda (zob. postanowienie SN z 6 marca 2025 r., III CZ 172/24).

Przenosząc zaprezentowane poglądy na grunt niniejszej sprawy należało stwierdzić, że Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, iż powód w kolejnych pismach procesowych zidentyfikował zarówno chronione wierzytelności, jak i umowę, której ubezszkudnienia się domagał. Tym samym postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w sposób prawidłowy przez Sąd pierwszej instancji. Analiza zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, że Sąd Apelacyjny nie trafnie stwierdził zaistnienie przesłanki zastosowania art. 386 § 4 k.p.c. Rozpoznając apelację Sąd ten był zobligowany i uprawniony we własnym zakresie dokonać oceny wszystkich - jego zdaniem - nietrafnych ustaleń Sądu pierwszej instancji, w tym zwłaszcza w zakresie ostatecznej oceny prawnej sprawy.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., zaś orzeczenie o kosztach pozostawił, zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c., Sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

(P.H.)

[a.ł]